

Биоразнообразие

Заплахи за биоразнообразието

“Ние не сме наследили земята от дедите си,
а сме я взели назаем от нашите деца”

Понятието “биоразнообразие (biodiversity)” е използвано за първи път от американския учен Walter Rosen, през 1985 год. Думата е комбинация от гръцкото “bios” - живот, и английското “diversity” - разнообразие.

Терминът се утвърждава от Конвенцията за биоразнообразието, подписана от 159 страни на срещата за Земята в Рио де Жанейро през 1992 год.

Според нея “биологично разнообразие” е многообразието на живите организми от всякакъв вид, включително и сухоземните, морските и други водни екосистеми, и екологичните комплекси към които принадлежат; това включва разнообразието в рамките на отделните видове, между видовете и в екосистемите.

Нива на биоразнообразието:

- видово разнообразие - броят видове в определено място или местообитание;
- генетично разнообразие - разнообразието, което се крие вътре в самия вид и представлява наследствените промени на генетичната информация;
- екосистемно разнообразие. – наборът различни екосистеми и местообитанията в тях. На практика е много трудно да се оценява екосистемното разнообразие, освен на локално или регионално ниво и то основавайки се само на описанията и класификацията на местообитанията и/или растителността.

Тези три компонента обхващат цялостното разнообразие на живота, което в същност е биоразнообразието.

Загуба на биоразнообразие

Изчезването на биологични видове винаги е било естествена част от еволюцията.

Процесът на естествена загуба на видове продължава и днес, но през последните столетия човешката дейност го ускорява все повече и повече.

Има данни, че за последните 400 години са изчезнали около 400 вида птици и бозайници и че процесът се ускорява: от един изчезнал бозайник на всеки пет години през XVII век, до един за всеки две години, през XX век. Днес научната общност е единодушна: света е на прага на нов период на масово измиране, но този път предизвикано от човека.

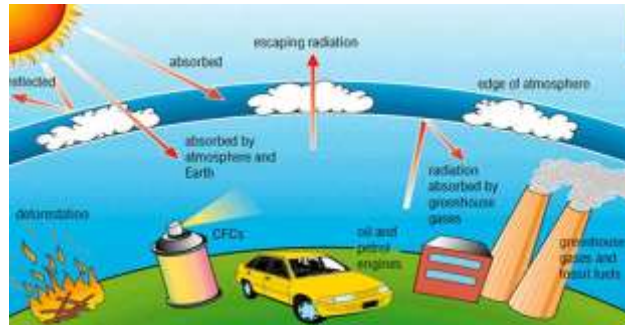
Червени книги и Списъци на застрашените видове – те са информативни и се разработват за онагледяване на тези опасности и за да бъдат предупредени правителствата и природозащитната общност.

- Световните Червени списъци за растенията и животните се публикуват редовно през четири години от Световния съюз за защита на природата (IUCN). Изданието от 2000 е организирано по принципно нов начин - използвани са количествени оценки за състоянието на видовете, а последната му редакция е от 2012 год. и е достъпна като база данни в интернет на адрес: www.iucnredlist.org/
- Червената книга на България е издадена през 1984 год. в два тома - растения и животни. Завърши процес на осъвременяването им (2011 год.), като е добавен и отделен том за местообитанията. Електронните им версии са достъпни са на адрес: <http://e-ecodb.bas.bg/rdb/bg/>

Заплахи за биологичното разнообразие

Заплахите най-често са резултат от човешки дейности (експлоатация на ресурси, унищожаване или замърсяване на местообитанията и др.), но те могат да произлизат и от естествени природни процеси (лавини, наводнения и др.), а най-често са комбинация от двата типа.

1. **Глобалната промяна на климата:** температурата на въздуха се е увеличила с 0.5°C от 1900 година насам. Това е следствие на “парниковият ефект”, който е резултат от антропогенното увеличаване на въглеродния двуокис, метана и други.
2. **Замърсяването:** Вторичните продукти от човешката дейност увреждат здравето на човека, както и на видовете и екосистемите. Много от индустриалните и селскостопански химикали са отровни. “Ефекта на хранителната верига” означава, че хищниците (включително хората) са най-податливи, понеже натрупването на отрови в тях е най-голямо.

3. **Загубата на местообитания:** Промяната на традиционното използване на земята е резултат от нарастването на човешкото население и освобождаване на земи за селскостопански площи. Най-значителната загуба за Земята е загубата на естествени гори, особено в тропиците. Друг голям удар е загубата на влажни зони. Те са измежду най-продуктивните екосистеми на Земята

4. **Загубата на местообитания и промяна на водния режим:** изграждане на кариери, ВЕЦ и др.

5. **Прекомерна експлоатация:** Биологичните ресурси могат да бъдат използвани прекомерно, което да доведе до загуба на видове и промени в състава на съобществата

и екосистемите, от такива с висока консервационна стойност, към такива с по-ниска стойност.

6. **Въвеждане на екзотични видове (интродукция):** Процесът е усилен извънредно от целенасоченото (в земеделието, горското стопанство, лова, озеленяването и др.) и случайното въвеждане от човека (като заболявания, вредители, плевели) на чужди видове и разновидности, което води до изместване и изчезване на местните видове.

7. **Генетично израждане:** Малките, изолирани популации губят възможността за поддържане на генетичните разновидности чрез кръстосване. Това става причина за загуба на способността за приспособяване към промени в околната среда и натрупване на отрицателни белези (намалена плодовитост и оцеляване)..

Генетично израждане: Малките, изолирани популации губят възможността за поддържане на генетичните разновидности чрез кръстосване. Това става причина за загуба на способността за приспособяване към промени в околната среда и натрупване на отрицателни белези (намалена плодовитост и оцеляване)..

Световната стратегия за биологичното разнообразие определя консервацията като: “управление на експлоатацията на биосферата, така че да се постигне устойчиво използване от настоящето поколение, така че да запази потенциала ѝ за употреба и от следващите поколения.”

Защо да опазваме биоразнообразието?

- опазването на биоразнообразието допринася за запазването на биосферата в състояние, което да гарантира живота на Човека на Земята;
- Човечеството е зависимо от сегашното и бъдещото ползване на биоразнообразието, разглеждано като ресурси;

- опазването на биоразнообразието е начин за поддържане на еволюционните процеси; т.е. ако намалее биологичното разнообразие ще се загуби “суровината” на еволюцията.
- **етични измерения на опазването на биоразнообразието.** Световната харта за природата, възприета от Генералната асамблея на Обединените нации (1982) заявява: “Всяка форма на живот е уникална, внушаваща уважение, и независимо от стойността ѝ за човека и за останалите организми, в отношението си към нея човечеството трябва да бъде водено от моралния кодекс.”

Методи за опазване на биоразнообразието

Поддържането на видовото богатство и в частност недопускането изчезване на видове е ключово за опазването на биоразнообразието. Планирането на дейностите може да стане по два начина - основавайки се на местообитанията или екосистемите и основавайки се на видовете..

- **Екосистемният подход** цели да гарантира опазване на представителни образци от екосистеми или от важни типове местообитания. Това се прави чрез обявяване на мрежи от защитени територии.
- **Видовият подход** изисква познаване на видовете, за да може да се определят приоритетните за опазване - застрашените, ресурсните и др. видове. Основен “инструмент” при този подход са Плановете за действие

Законова основа за опазване биологичното разнообразие

Природозащитната политика обикновено се провежда от националните правителства. За България, като член на ЕС в сила са и Европейските законови актове, а също и ратифицирани международни такива.

1. **Конвенция по международната търговия със застрашени видове от дивата фауна и флора (CITES)** от 1973 г.: <http://www.cites.org/>
2. **Конвенция за опазване на дивата Европейска флора и фауна и природните местообитания (Бернска конвенция)** от 1979 г.
3. **Директива 79/409/ЕЕС** за опазване на дивите птици от 1979 г.
4. **Директива 92/43/ ЕЕС** за запазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна от 1992 г.

Проект „Зелена директна линия“ се финансира в рамките на Програмата за подкрепа на НПО в България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство 2009-2014 г.“

www.ngogrants.bg

5. **Закон за биологичното разнообразие** от 2002 г.
6. **Закон за защитените територии** от 1998 г.

За повече информация и пълните им текстове: <http://www.biodiversity.bg/>

Реализация на законовата основа – НАТУРА 2000

НАТУРА 2000 е вид екологична мрежа, съставена от територии, определени на базата на научни критерии, в изпълнение на Директивите на ЕС за птиците и местообитанията.

Това е формата, която ЕС е избрал дългосрочно да запази биоразнообразието и природата за бъдещите поколения, като се гарантира устойчивото им ползване.

Създаването на мрежата е и в изпълнение на т.нар. “Цел 2010” – инициатива, в която десетки страни обединиха усилията си за спиране загубата на биологично разнообразие до 2010 година, а впоследствие – и в дългосрочен план.

www.ngogrants.bg

Проект „Зелена директна линия“ се финансира в рамките на Програмата за подкрепа на НПО в България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство 2009-2014 г.“